



**Рівненський державний
гуманітарний університет**



**Актуальні питання
психологічної науки**

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 15

Рівне - 2021



ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. Рівне, 2021. Вип. 15. 140 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Хупавцева Н.О. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Савицька О.Г. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ.

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 12 від 29 грудня 2021 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2021

не виявляючи її в повній мірі. Найчастіше подібною «поведінкою-маскою» може бути агресивність, адиктивність, облудність, демонстративність, тощо. Така поведінка дає змогу підліткам приховувати свою тривожність від оточуючих та дає можливість регулювати прояви власної тривожності. Ця поведінка слугує не тільки в якості захисного механізму, але і як регуляторний та компенсаторний засіб у комунікативній діяльності підлітків [1].

Таким чином, ми визначили, що тривожність бере участь у перебігу діяльності підлітків у соціальній сфері. Вона безпосередньо впливає на міжособистісні стосунки, ефективність спілкування, взаємовідносини з друзями та колегами, підґрунтям яких слугують саме комунікативні здібності. Нерідко прояви тривожності у соціальній сфері є причиною породження багатьох конфліктів. При нормальному і оптимальному рівні тривожності, явище тривожності може слугувати мобілізаційним чинником, який вказує на готовність підлітків до комунікації та взаємодії. Неадекватний та стійкий рівень тривожності має дезорганізуючий, руйнівний вплив на особистість підлітків, незалежно від того, яким чином та у якому виді вона проявляється. Високий рівень тривожності спонукає підлітків до пристосовницької діяльності, що негативно впливає на адекватний перебіг комунікативної діяльності та реалізації наявного потенціалу комунікативних здібностей.

Список використаних джерел:

1. Качаева А. Шкільна тривожність: її вплив на розвиток учня / А. Качаева // Психолог. – 2006. – № 13. – С. 4–16.
2. Столяренко О.Б. Психологія особистості. Навч. посіб. / О.Б. Столяренко. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 280 с.
3. Томчук С.М., Томчук М.І. Психологія тривоги, страху та агресії особистості в освітньому процесі: [монографія] / Сергій Михайлович Томчук, Михайло Іванович Томчук. – Вінниця: КВНЗ «ВАНУ», 2018. – 200 с.

УДК 159.922.8:[159.923:17.022.1]

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Маркова Ірина, здобувач ОС «Магістр», 1 курс, РДГУ

Керівник: Ямницький В. М, доктор психологічних наук, професор

Проблема дослідження психологічних особливостей розвитку ціннісних орієнтацій у підлітковому віці була предметом наукового інтересу

вітчизняних (Г. Лялюк, О. Прашко, Т. Ткачук, В. Овсяннікова) та зарубіжних (Н. Матвєєва, Д. Фельдштейн, І. Клименко, Н. Саліхова) дослідників.

Система ціннісних орієнтацій визначає змістовний бік спрямованості особистості і лежить в основі її взаємин з навколишнім світом, з іншими людьми, із самою собою [2].

Необхідність розуміння специфіки та особливостей розвитку ціннісно-сміслової сфери особистості та факторів, які впливають на її розвиток набуває надзвичайно важливого значення саме у підлітковому віці [3, 190]. Адже це вік, який є періодом інтенсивного формування системи ціннісних орієнтацій, що впливає на становлення характеру й особистості загалом [1, 49].

Ціннісні орієнтації, засвоєвані в процесі розвитку залежать від того, в яку діяльність включена особистість. Посилене прагнення до спілкування з ровесниками, передусім з однокласниками, і трохи старшими за себе, стосунки з якими відіграють важливу роль у його житті. Підліток прагне завоювати повагу і визнання ровесників, мати в них авторитет. У товаристві однолітків починає складатися нова система критеріїв оцінювання поведінки та особистості людини, відбувається переоцінка цінностей, формуються нові морально-етичні вимоги. В результаті цього самосвідомість набуває нового рівня розвитку.

Тенденції розвитку ціннісних орієнтацій також визначає споживацьке чи продуктивно-творче відношення пов'язане з сприйняттям підлітком грошей. Це відношення може визначати риси особистості підлітка, такі як схильність до утриманства чи працелюбність, потяг до здирництва чи до соціальної творчості, увага до окремих наслідків своєї діяльності. Лише від підлітка залежить яку соціальну позицію він вибере, якою мірою буде сприймати себе та інших людей і якою мірою вбачитиме в них засоби для розв'язання проблем.

Головним психологічним придбанням підлітків є відкриття свого внутрішнього світу, усвідомлення своєї унікальності, неповторності і несхожості на інших. Це відкриття безпосередньо пов'язане з відокремленням особи і переживається як цінність.

Одним із основних механізмів пізнання підлітком самого себе, свого внутрішнього світу є особистісна рефлексія. Феноменом особистісної рефлексії є рефлексивні очікування, які розуміються як уявлення людини про те, що про неї думають інші люди, які становлять коло її спілкування.

З дорослішанням у дитини змінюється характер, потреби та особливості бачення себе, сприйняття навколишніх, змінюються мотиви і ступінь їх адекватності суспільним потребам, що чітко простежується в різних виявах агресивності підлітків й негативізму [2].

До найважливіших ціннісних орієнтацій у підлітків належить - «наявність гарних та надійних друзів», що є цілком зрозуміло, оскільки для підлітків найбільш характерною віковою ознакою є орієнтація на спілкування у колективі однолітків. Крім того, важливе значення для них мають такі цінності, як «розваги» та «матеріально забезпечене життя». Переважання у школярів цих цінностей можна пояснити, спираючись на знання психологічних особливостей підліткового віку. Відомо, що на даному віковому етапі мотивація навчання учнів значно знижується, натомість спілкування та взаємне довілля у групі однолітків набуває першочергового значення, при цьому для підлітків характерною є орієнтація на власні інтереси та досягнення значних результатів у важливих видах діяльності. Також важливі такі ціннісні орієнтації як «свобода», «кохання», «впевненість у собі», «активне діяльне життя», що також відображає закономірності особистісного розвитку на цьому віковому етапі, позначаючи все більше відокремлення підлітків від впливу сім'ї і переорієнтацію на сферу однолітків (у тому числі й протилежної статі), розвиток почуття дорослості та відповідно, прагнення до незалежності, активного пізнання свого внутрішнього світу, визначення власних переваг та недоліків. Менш важливими для досліджуваних є такі цінності, як «здоров'я», «щасливе сімейне життя», «суспільне визнання» та «творчість» [3, 193].

Серед найменш вагомих цінностей підлітки визначають «спокій у країні», «цікава робота», «життєва мудрість». Це можливо пояснити особливостями підліткового віку. Так, думки про майбутню професію та професійний вибір є ще не актуальними для підлітків 13-14 років.

Серед найменш вагомих термінальних цінностей визначають «пізнання», «щастя інших», «продуктивне життя», «щасливе сімейне життя». Зазначене може вказувати на переважаючу егоцентричну спрямованість підлітків, що певною мірою співпадає з віковими закономірностями їх розвитку [3, 193].

Отже, можна зробити висновок, що підлітковий вік є одним з найважливіших періодів становлення особистості, коли завершується перебудова її самосвідомості, цінностей та інтересів. Ціннісні орієнтації підлітка мають за фундамент досвід підлітка, переживання щодо перемог та поразок, сприйняття його як особистості ровесниками та дорослими, прийняття думки оточуючих про нього самого, розуміння власних потреб та зусиль на їх виконання.

Список використаних джерел:

1. Овсяннікова В. В. Особливості становлення ціннісних орієнтацій підлітків. Вісник Запорізького національного університету, 2017. №1(28). С. 47-53.

2. Ткачук Т. А., Плис Н. С. Психологічні особливості розвитку ціннісних орієнтацій у підлітків. *Технології розвитку інтелекту*, 2016. Т. 2 Вип. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tri_2016_2_4_9 (дата звернення: 13.03.2021).
3. Яновська Т. А., Когут І. В. Особливості ціннісно-сміслової сфери підлітків. *Психологія і особистість*, 2020. № 2 (18). С. 189-204.

УДК 159.923.4

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕМПЕРАМЕНТУ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Мартинюк Тетяна, здобувач ОС «бакалавр», 4 курс, РДГУ

Керівник: Романюк В.Л., кандидат біологічних наук, доцент

Студентський вік характеризується особливостями когнітивних процесів та різноманітням емоційних переживань в умовах навчальної діяльності. Так, особливість емоційної сфери юнацького віку проявляється в емоційній чутливості. При цьому когнітивний та емоційний потенціал інтенсивно реалізується через психофізіологічні складові особистості, у т.ч. специфіку темпераменту як спадкову ознаку [2, С. 167].

Аналіз наукової літератури вказує на те, що темперамент – це індивідуально своєрідні властивості психіки і поведінки, які в цілому визначають динаміку психічної діяльності особистості. Типи темпераменту істотно проявляються в пізнавальній сфері та сфері емоцій і почуттів, виробничо-трудої діяльності, міжособистісних відносинах, особливостях мовної та мовно-рухової діяльності особистості тощо. У цілому під темпераментом розуміється сукупність спадкових особливостей особистості, у т.ч. специфіки когнітивної та емоційної сфери, а також поведінкової активності [3, С. 122].

У зв'язку з цим основною метою даного дослідження було вивчення особливостей типу темпераменту у студентської молоді із врахуванням вікових і статевих особливостей.

Для проведення відповідного дослідження були обрані студенти другого курсу РДГУ, вибірка – 40 студентів експериментальної групи. Віковий склад учасників дослідження – від 18 до 20 років. Для діагностики темпераменту було обрано тестову методику Г. Айзенка та методику «Формула темпераменту» А. Белова [1].

Тестову методику Г. Айзенка дозволяє виявляти, насамперед, рівень екстраверсії-інтроверсії та нейротизму особистості, що має вагомe клінічне значення. В основі методики «Формула темпераменту» А. Белова – чотири описи або чотири паспорти відповідного темпераменту (холерика,

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Психологічні аспекти грамотного і безпечного використання інтернету	4
Артемова О. Формування ціннісно-сислової сфери здобувачів освіти	6
Камінська О. Вплив дистанційного навчання на соціально-психологічну адаптацію першокурсників	11
Романюк В. Сигнальні системи та психогенні розлади особистості	14
Рудюк О. Дослідження особистісних цінностей суб'єктів освітнього процесу у вищій школі	16
Антонюк Н. Психологічний аналіз мотиваційної готовності дитини дошкільного віку до школи	18
Бажинська Д. Адаптаційний потенціал людини: психофізіологічні аспекти	21
Бернік А. Психологічні особливості самоефективності молоді	23
Болюх Т. Профілактика емоційного вигорання молоді	25
Вітрук Д. Психологічний аналіз креативності сучасних підлітків та юнаків	28
Галушко О. Психологічна профілактика паніки та засоби її подолання	30
Глотова М. Мобінг як фактор прояву агресивності у підлітковому віці	32
Горбатюк О. Вплив міжособистісних стосунків на вирішення конфліктних ситуацій у сучасної молоді	35
Гук В. Розвиток стресостійкості у дітей молодшого шкільного віку як необхідної складової у формуванні соціальної компетентності особистості шляхом використання методів арт-терапії	38
Доля Т. Психологічні особливості проявів прокрастинації у дорослому віці	41
Зайчук Т. Виховні можливості ігрової діяльності у розвитку самостійності в дітей старшого дошкільного віку	43
Захарова Н. Теоретико-методологічні засади проблеми мотивації до лідерства у студентської молоді	46
Замківський І. Метод піскової терапії у сучасній психологічній науці	48
Калюш Р. Особливості мотиваційної сфери майбутніх психологів	55
Камінський А. Стресостійкість як професійно важлива якість психолога	57
Карпова А. Булінг в шкільних колективах: причини виникнення та методи профілактики	60
Кобзар З. Психологічні особливості емпатії студентської молоді	62
Ковтун О. Психологічні особливості поведінки підлітків у ситуаціях булінгу	64
Ковтун С. Особливості емпатійності у підлітковому віці: гендерний	

аспект.....	67
Корчак А. Психологічні особливості впливу емоційної напруги на психосоматику юнаків.....	69
Кот С. Психологічні особливості особистісної конфліктності студентської молоді.....	71
Кохно Т. Освітнє середовище як чинник розвитку стресостійкості студентів.....	73
Лапюк А. Емоційні складові стресостійкості у студентської молоді.....	75
Максимчук М. Вплив тривожності на розвиток комунікативних здібностей у підлітковому віці.....	78
Маркова І. Психологічні особливості розвитку ціннісних орієнтацій у підлітковому віці.....	80
Мартинюк Т. Дослідження темпераменту у студентської молоді.....	83
Мартинюк Т. Тривожність та психічне здоров'я особистості.....	85
Матейук О. Емпатія як психологічне особистісне утворення.....	87
Микитюк В. Теоретичний аналіз проблеми професійного самовизначення у психологічній парадигмі.....	90
Михайлюк Ю. Чинники особистісної конфліктності і способи поведінки юнаків в ситуації міжособистісних конфліктів.....	92
Мягка О. Генезис емоційного інтелекту підлітків.....	94
Новосад Т. Проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців в процесі професійної підготовки у закладах вищої освіти.....	96
Онищук Д. Мотиваційні чинники розвитку креативності у майбутніх психологів.....	99
Онищук Т. Вплив сімейних конфліктів на особистісний розвиток підлітків.....	102
Подерня Н. Індивідуально-типологічні чинники формування локус контролю.....	105
Полонська В. Спілкування і розвиток особистості.....	107
Посохова Л. Психологічні особливості ціннісних орієнтацій студентської молоді.....	108
Самойдук А. Психологічні особливості соціальної емпатії особистості.....	110
Самчук І. Психологічні особливості виникнення та корекції особистісної тривожності у ранньому юнацькому віці.....	112
Смаглюк А. Особливості розвитку мислення у молодшому шкільному віці.....	114
Сокотун К. Розробка програми розвитку емоційного інтелекту.....	116
Стрихарчук М. Психологія розвитку міжособистісного спілкування.....	118
Ткачук Л. Психолого-педагогічні особливості навчальної неуспешності.....	

молодших школярів	124
Угнієва С. Психологічний аналіз тривожності у підлітків	126
Царук С. Мотивація та особливості навчальної діяльності у студентської молоді	129
Шоха Т. Психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери в молодшому шкільному віці	131
Юсенко В. Роль комунікативної компетентності у розвитку лідерських якостей особистості	133
Зміст	137

Електронне видання

Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства

Випуск 15

Наукове редагування – проф.. Камінська О.В.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Формат 60x80/16. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 7,5.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету